

กรณีศึกษาจากคดีปราสาทพระวิหาร

จุฬาพิช มณีวงศ์



เมื่อตอนที่เจ้านโรดมสีหนุเสด็จสวรรคาลัย คนไทยจำนวนไม่น้อยหวนคำนึงถึงผลงานชิ้นโบแดง ที่พระองค์ฝากทิ้งไว้เป็นความทรงจำมีรู้ลืม คือ การนำปราสาทพระวิหารมากลายเป็นกรณีพิพาทระหว่างไทย-กัมพูชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ และแม้ว่าคนไทยที่อยู่ในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าวจะรำลึกถึงความปวดร้าว จากการแพ้คดีได้เป็นอย่างดี แต่เราก็คงไม่คิดว่า ๕๑ ปีที่ผ่านมา เรื่องที่ควรยุติกลับถูกพลิกฟื้นมาให้ศาลโลก ต้องตัดสินอีก



หากศึกษาประวัติศาสตร์ระหว่างไทย – พม่าและไทย – กัมพูชา เป็นที่น่าคิดว่า แม้ไทยกับพม่า จะใช้เวลาสู้รบกันมาแบบไม่เคยว่างเว้น จนในอดีตของทั้งสองประเทศไม่น่าจะมีเวลาเป็นมิตรพุดจาดีต่อกันได้เลย แต่ความรู้สึกที่คนไทยมีต่อพม่ากลับหาได้รุนแรงเหมือนกับที่มีต่อกัมพูชาไม่ ความฝังใจกับประวัติศาสตร์หลายยุคหลายสมัย ทั้งจากสมัยอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และในสมัยรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ความรู้สึกที่คนไทยส่วนใหญ่มีความรู้สึกไปในทางลบต่อกัมพูชาตลอดมา จนถึงการต่อสู้คดีปราสาทพระวิหาร ความรู้สึกก็ไม่ไว้วางใจถูกพัฒนาการมาเป็นลำดับ

ปราสาทพระวิหารถูกค้นพบโดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ก่อนหน้าการลงนามจัดทำอนุสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างสยาม และอินโดจีนที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งมีขึ้นในอีกราว ๕ ปีหลังจากนั้น

เพื่อให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างกันตามอนุสัญญาดังกล่าว ที่รวมทั้งพื้นที่บริเวณที่ตั้งของเขาพระวิหารและปราสาทพระวิหารด้วย คณะกรรมการผสมชุดนี้ทำงานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๐ จึงยุบเลิกไปโดยมีการจัดทำแผนที่ในมาตราส่วน ๑ ต่อ ๒๐๐,๐๐๐ จำนวน ๑๑ ระวัง ส่งมอบให้ไทย โดยไม่มีการรับรองใดๆ จากคณะกรรมการปักปันเขตแดน

ต่อมากัมพูชาได้เอกราชพ้นจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ และมีปัญหาขัดแย้งเรื่องดินแดนกับไทยอยู่ไม่น้อยทั้งที่ก่อนหน้านี้และหลังได้รับเอกราช ปี ๒๕๐๑ กัมพูชาตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเป็นระยะเวลาสั้นๆ เพียงไม่กี่เดือน ก่อนที่จะปรับความสัมพันธ์สู่ระดับปกติในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ๒๕๐๒

จากนั้นในเดือนตุลาคม ๒๕๐๒ กัมพูชา ยื่นฟ้องไทยต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีปราสาทพระวิหาร

ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๐๕ ศาลมีคำพิพากษาคัดสินให้อธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหารเป็นของกัมพูชา และให้ไทยถอนกำลังทหาร และตำรวจออกจากพื้นที่ตัวปราสาท และให้คืนโบราณวัตถุอันอาจนำออกมาจากตัวปราสาท

ให้แก่กัมพูชา รัฐบาลไทยแถลงแสดงความไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาแต่พร้อมปฏิบัติตามในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติ ในวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๐๕ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ดำเนินการตามคำพิพากษา



ปราสาทพระวิหารถูกค้นพบโดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ก่อนหน้าการลงนามจัดทำอนุสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างสยามและอินโดจีนที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสซึ่งมีขึ้นในอีกราว ๕ ปีหลังจากนั้น

ในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๐๖ สมเด็จพระนโรดมสีหนุ เสด็จเยือนปราสาทพระวิหารในพิธีเข้าครอบครองอย่างเป็นทางการ

หลังจากนั้นเป็นต้นมา มิได้มีการดำเนินการใดๆ กับคดีปราสาทพระวิหารเลย แม้จะเป็นเรื่องที่ค้างคาใจคนไทยตลอดมา แต่ก็มีได้มีความขัดแย้งรุนแรงใดใด พี่น้องชาวไทยและกัมพูชา ต่างก็ไปมาหาสู่กันอย่างสันติ จนถึงการประชุมรัฐมนตรีร่วมระหว่างไทย – กัมพูชา ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม – ๑ มิถุนายน ๒๕๔๖ ทั้ง ๒ ฝ่าย ยังตกลงกันที่จะร่วมกันพัฒนาแล

บูรณปฏิสังขรณ์พื้นที่เขาพระวิหาร และตัว
ปราสาทร่วมกัน

แต่ทั้งหมดได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
สิ้นเชิงก็ต่อเมื่อกัมพูชาตัดสินใจยื่นคำร้องขอขึ้น
ทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกเพียง
ฝ่ายเดียว เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๙ ซึ่งไทย
คัดค้านอย่างเต็มที่ เนื่องจากแผนขึ้นทะเบียน
ดังกล่าวกัมพูชาได้เสนอแผนพัฒนาพื้นที่โดยรอบ
ตัวปราสาทซึ่งเป็นดินแดนของไทยรวมอยู่ด้วย



การคัดค้านอย่างต่อเนื่องของไทยนำมา
ซึ่งการปรับเปลี่ยนท่าทีของกัมพูชาและขอขึ้น
ทะเบียนเฉพาะตัวปราสาทเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่
๗ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ระหว่างนั้นไทยกับกัมพูชา
กลับมีความตึงเครียดขึ้นตามแนวชายแดนจนถึง
ขั้นปะทะกันถึง ๓ ครั้ง คือ ระหว่าง กรกฎาคม -
ตุลาคม ๒๕๕๑ วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๒ และ
ระหว่าง ๔ - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ทำให้คณะ
มนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติต้องจัด
ประชุมเพื่อให้คู่กรณียุติการปะทะกันและนำไปสู่
การนำคดีที่เกี่ยวข้องกับปราสาทพระวิหารขึ้นสู่
การพิจารณาของศาลโลกอีกครั้ง



กัมพูชายื่นคำร้องถึงศาลโลกเมื่อวันที่
๒๘ เมษายน ๒๕๕๔ ขอให้ศาลโลกดำเนินการ
๒ ประการ ประการแรก ขอให้ศาลตีความคำ
พิพากษาของศาลในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๐๕
คือ ศาลวินิจฉัยว่าไทยไม่ได้ถอนออกไปจากพื้นที่
ใกล้เคียงตัวปราสาทที่กำหนดตามแผนที่
๑ : ๒๐๐,๐๐๐ หรือแผนที่ ในภาคผนวก ๑ แนบ
ท้ายคำพิพากษาปี ๒๕๐๕ ประการที่สอง
กัมพูชาขอให้ออกมาตรการเพื่อคุ้มครองชั่วคราว
อันเป็นที่มาของคำสั่งศาลโลก เมื่อวันที่ ๑๘
กรกฎาคม ๒๕๕๔ ให้กำหนดเขตปลอดทหาร
ชั่วคราว และให้ทั้งสองฝ่ายถอนกำลังทหารออก
จากพื้นที่ที่กำหนดและมาตรการอื่น ๆ ที่รวมทั้ง
การเปิดทางให้ผู้สังเกตการณ์จากอาเซียนเข้าไป
ในพื้นที่เขตปลอดทหารชั่วคราวดังกล่าวด้วย

ในส่วนของไทยได้ยื่นข้อสังเกตการณ์เป็น
ลายลักษณ์อักษรต่อศาลไปเมื่อวันที่ ๒๑
พฤศจิกายน ๒๕๕๔ สาระสำคัญระบุว่า ศาลไม่มี
อำนาจพิจารณาการตีความตามคำร้องและ
กัมพูชาไม่มีสิทธิและอำนาจในการยื่นคำร้อง
เนื่องจากสาระสำคัญของคำร้องเน้นการให้
พิพากษากรณีที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่กรณีพิพาทตาม
คำพิพากษาเดิมซึ่งไม่เคยเกิดขึ้น

กรณีที่เกิดขึ้นเป็นกรณีพิพาทใหม่ ที่
เกี่ยวเนื่องกับเนื้อที่ ๔.๖ ตารางกิโลเมตร ซึ่งไทย
ถือว่าเป็นดินแดนไทยมาโดยตลอด และกัมพูชา
ไม่เคยคัดค้านจนกระทั่งจำเป็นต้องขึ้นทะเบียน
โลกความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๕ กัมพูชายื่น
คำร้องต่อศาลตอบสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับข้อสังเกต
ของฝ่ายไทย

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ไทยยื่น
อธิบายเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาลเพื่อ
ขยายความและแสดงหลักฐานเอกสารเพิ่มเติม
ตามแนวทางคัดค้านการตีความดังกล่าว

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศกำหนดเมื่อ
วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ให้มีการนั่ง
พิจารณาคำแถลงด้วยวาจาของทั้ง ๒ ฝ่าย
ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ภาพ
ประวัติศาสตร์เมื่อ ๕๑ ปีก่อน จึงเกิดขึ้นอีกครั้งใน
โอกาสครบรอบการก่อตั้งศาลโลกครบ ๑๐๐ ปี
พอดี โดยทั้งไทยและกัมพูชาต่างทำหน้าที่ของ
ตนเองอย่างสมศักดิ์ศรี ท่ามกลางองค์คณะผู้
พิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศทั้ง ๑๗ คน
โดยมี นายปีเตอร์ ทอมกา ประธานศาลโลก เป็น



หัวหน้าคณะ ทีมกัมพูชา ประกอบด้วย นาย
ฮอนนียง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาเป็นหัวหน้า
คณะ ทีมทนายต่างชาติที่ตั้งขึ้นประกอบด้วย
ศาสตราจารย์ มาร์ค ซอเวล ชาวฝรั่งเศส
เซอร์แฟรงคลิน เบอร์แมน ชาวอังกฤษ และนาย
ร็อดแมน บุนดี ชาวอเมริกา ขณะที่ฝ่ายไทย
รัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีมติเมื่อ
วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ตั้งคณะทำงาน
ประกอบด้วย นายวีรชัย พลาศรัย เอกอัครราชทูต
ไทยประจำเนเธอร์แลนด์ เป็นตัวแทน
นายวรเดช วีระเวคิน อธิบดีกรมสนธิสัญญาและ
กฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศเป็นรอง
ตัวแทน ส่วนที่ปรึกษากฎหมายชาวต่างประเทศ
๓ คน ประกอบด้วย ศ.อแลง แบลเลต์ ชาว
ฝรั่งเศส ศ. دونالد แมคเคย์ ชาวแคนาดาและ
ศ.เจฟรี ครอว์ฟอร์ด ชาวออสเตรเลีย

**การขึ้นกล่าวถ้อยแถลงต่อศาลด้วย
วาจาในคดีปราสาทพระวิหารครั้งนี้ยังเป็ครั้งแรกที่มีการถ่ายทอดสดและมีล่ามแปลเป็น
ภาษาไทยผ่านสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ สถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานี
วิทยุสราญรมย์ เผยแพร่ให้ประชาชนไทย
รับทราบโดยทั่วกัน**





นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการโดย
ตำแหน่งได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา อัยการสูงสุด
ผู้บัญชาการทหารบก เจ้ากรมแผนที่ทหาร และ
ผู้อำนวยการกองเขตแดน รวมทั้งยังมี
คณะทำงานของกระทรวงการต่างประเทศอีก ๕
ชุด ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายอีก ๓๔ คน

เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลเป็นรัฐบาลของ
นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ไม่ได้มีการ
เปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบในคดีปราสาทพระวิหาร
แต่อย่างไรก็ตามแต่มีการตั้งคณะที่ปรึกษา
กฎหมายชุดเล็กเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อ
กฎหมายแก่นายกรัฐมนตรี ได้แก่
ศ.พนัส ทัศนียานนท์ อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศ.จตุรนต์ ธิระวัฒน์
คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายชูเกียรติ รัตนชัยชาญ รองเลขาธิการคณะกรรมการ

กฤษฎีกา และนายวิรัช ชินวินิจกุล เลขาธิการ
สำนักงานศาลยุติธรรม

นอกจากนี้ยังได้แต่งตั้งคณะเผยแพร่

ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการต่อสู้

คดีปราสาทพระวิหารประกอบด้วย

นายณัฐวุฒิ ใสสุเกียร รองปลัดกระทรวงการ
ต่างประเทศ เป็นหัวหน้าคณะ ในส่วนของ
กระทรวงการต่างประเทศและพลโท ธารไชยยันต์
ศรีสุวรรณ เจ้ากรมยุทธการทหาร กองบัญชาการ
กองทัพไทย เป็นหัวหน้าคณะในส่วนของ
กระทรวงกลาโหม

การขึ้นกล่าวถ้อยแถลงต่อศาลด้วยวาจา
ในคดีปราสาทพระวิหารครั้งนี้ ยังเป็นครั้งแรกที่มี
การถ่ายทอดสดและมีล่ามแปลเป็นภาษาไทย ย
ผ่านสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ สถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานี
วิทยุสุวณณมย์เผยแพร่ให้ประชาชนไทยรับทราบ
โดยทั่วกัน

ตามกำหนดเวลาอีก ๖ เดือนข้างหน้า
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะตัดสินคดี ซึ่งจะ
เป็นข้อยุติอย่างไร ขณะนี้ยังต้องเฝ้ารอคอย
ปัญหาคือทั้ง ๒ ประเทศต่างยึดแผนที่คนละฉบับ
ระหว่างแผนที่ ๑ : ๒๐๐,๐๐๐ ของกัมพูชา กับ
แผนที่ ๑ : ๕๐,๐๐๐ ระบุว่า L7017/L7018 ที่ไทย
ยึดถือ ฉบับไหนจะได้รับการฟัง